

<https://doi.org/10.26881/rgtn.2021.07>

ZBIGNIEW LANDOWSKI
Uniwersytet Gdański
ORCID 0000-0002-2747-2898

TRÓJMIEJSCY ORIENTALIŚCI – KOŁO POLSKIEGO TOWARZYSTWA ORIENTALISTYCZNEGO W GDAŃSKU (1967–1971)

Polskie Towarzystwo Orientalistyczne jest jedynym polskim, interdyscyplinarnym towarzystwem naukowym poświęconym zagadnieniom orientalistycznym. Swoją działalność, jako NGO (instytucja pozarządowa), realizuje w różnych formach i zakresach, zmierzając do umocnienia polskiej orientalistyki¹. Polskie Towarzystwo Orientalistyczne powstało oficjalnie 28 marca 1922 r.² Od początku miało charakter naukowy, ale do grona członków dopuszczano osoby spoza środowiska ściśle naukowego³. Towarzystwo reaktywowano po wojnie – jesienią 1946 r.⁴ Od początku PTO prowadziło obok działalności naukowej aktywność popularyzatorską, szczególnie intensywną w okresie powojennym⁵. Również po wojnie pojawiły się koła i oddziały PTO, m.in. w Krakowie, Gdańsku, Łodzi i Lublinie⁶. Dziejom PTO poświęcono liczne opracowania⁷.

Niniejsza publikacja dotyczy historii powstania i funkcjonowania terenowego Koła PTO w Gdańsku. Powstanie Koła i jego pierwsze lata działalności przebiegały w okresie grynderskim rodzącym się podówczas Uniwersytetu Gdańskiego. Aktywność naukowa Koła ograniczała się do wystąpień jego członków na Zjazdach

¹ Polskie Towarzystwo Orientalistyczne, <http://pto.orient.uw.edu.pl/> [dostęp: 20.05.2022].

² M.M. Dziekan, *Polskie Towarzystwo Orientalistyczne 1922–2013 i jego dorobek naukowy i popularyzatorski* [w:] *Towarzystwa Naukowe w Polsce – dziedzictwo, kultura, nauka, trwanie*, t. 1, red. Z. Kruszewski, Warszawa 2013, s. 64.

³ Tamże, s. 66.

⁴ J. Reychman, *Orientalistyka polska w okresie 10-lecia Polski Ludowej*, „Przegląd Orientalistyczny” 1954, nr 2, s. 72.

⁵ M.M. Dziekan, *Polskie Towarzystwo Orientalistyczne 1922–2013...*, s. 79.

⁶ Tamże, s. 68.

⁷ Bibliografia o PTO, <http://pto.orient.uw.edu.pl/2015/05/14/bibliografia-o-pto/> [dostęp: 20.05.2022].

Orientalistów i własnej działalności badawczej członków, a także na pracy popularyzatorskiej. Oddział w Gdańsku współpracował z innymi ośrodkami życia naukowego Pomorza (placówką Polskiej Akademii Nauk w Gdańsku⁸, Gdańskim Towarzystwem Naukowym⁹ i Instytutem Medycyny Tropikalnej w Gdyni). Okazjonalnie próbowano współdziałać z innymi podmiotami (np. z Oddziałem Rosyjskiego Stowarzyszenia Kulturalnego w Gdańsku)¹⁰. Koło wspierali orientaliści – pracownicy naukowcy z innych ośrodków akademickich (m.in. warszawskiego).

Niniejsza praca została oparta na źródłach archiwalnych (głównie Archiwum Państwowego w Gdańsku) i literaturze przedmiotu. Ze względu na ograniczenia objętościowe noty biograficzne zostały zredukowane do minimum.

Działania zmierzające do utworzenia koła terenowego PTO na Pomorzu rozpoczęły się w drugiej połowie lat 60., gdy okazało się, że wielu członków tej organizacji to mieszkańcy Pomorza. Inicjatywę wsparła aktywność mniejszości orientalnych, skupiających się w Trójmieście (głównie Tatarów i Karaimów)¹¹. Inicjatywy oddolne i odgórne spotkały się w pół drogi: Pomorzanie byli pomysłodawcami, a Zarząd Główny PTO wsparł tę koncepcję. Trójmiejskim inicjatorem powstania oddziału był Maciej Konopacki. W połowie 1967 r. Sekretarz Zarządu Głównego PTO, dr Witold Tyloch¹² wysłał do niego notatkę: „Działalność [...] koła w Gdańsku, zgodnie z Pańską propozycją, zainaugurujemy w jesieni. Może da się urządzić u Was jakąś krótką sesję naukową. Wykładowców dostarczy Warszawa”¹³.

Maciej Musa Konopacki, polski Tatar, urodził się w 1926 r. w Wilnie. Był synem byłego carskiego oficera, dowódcy wojskowych oddziałów białoruskich w Polsce¹⁴, pułkownika Hassana Konopackiego (1879–1953). W 1946 r. rodzina Konopackich

⁸ Archiwum Państwowe w Gdańsku (dalej: APG), 10/2375/0, 4185, Pismo Koła PTO do J. Reychmana z dn. 8.1.1969, l.dz. 2/69.

⁹ Gdańskie Towarzystwo Naukowe (Societas Scientiarum Gedanensis; dalej: GTN), kontynuator Towarzystwa Przyjaciół Nauki i Sztuki (TPNiS), założone w 1922 r. Gdańskie Towarzystwo Naukowe zarejestrowano w 1956 r. Celem GTN jest inicjowanie i organizowanie prac naukowo-badawczych, rozwijanie życia naukowego regionu itd. Prowadzi działalność wydawniczą. Od 2011 r. mieści się w Instytucie Archeologii UG, https://www.gedanopedia.pl/gdansk/?title=GDA%C5%83SKIE_TO-WARZYSTWO_NAUKOWE [dostęp: 20.05.2022].

¹⁰ APG, 10/2375/0, 4185, Protokół z zebrania KPTO z dn. 5.3.1969 r.

¹¹ Z. Landowski, *Kiedy na ślub schodzi się pół narodu... Przyczynek do oral history najmniejszej grupy etnicznej w Polsce. Karaimi Trójmiasta. Ze wspomnień*, „Studia Historica Gedanensia” 2017, t. 8, s. 305–322.

¹² Witold Tyloch (1927–1990), hebraista, qumranista i religioznawca, profesor Uniwersytetu Warszawskiego, absolwent (1956) Wydziału Teologicznego Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Od 1959 r. zatrudniony w UW. Wieloletni kierownik hebraistyki UW, Kolekcje i dary, <https://biblioteka.uksw.edu.pl/pl/node/31> [dostęp: 20.05.2022].

¹³ APG, 10/2375/0, 4185, Pismo ZG PTO do M. Konopackiego z dn. 24.6.1967 r., l.dz. PTO/72/67.

¹⁴ H. Głogowska, *Hassan Konopacki – tatarski dowódca białoruskiego wojska*, „Białoruskie Zeszyty Historyczne” 1994, nr 1, s. 162–168.

repatriowała się z Wilna do Polski, do Bydgoszczy¹⁵. Maciej Konopacki po studiach na Uniwersytecie Warszawskim podjął pracę w Polskiej Agencji Prasowej, a następnie w Polskim Radiu w Białymstoku, w redakcji audycji dla mniejszości białoruskiej. Publikował także w prasie (głównie o związkach polsko-białoruskich i sprawach tatarskich¹⁶. Muzułmanin, Tatar, wilnianin, sopocianin i społecznik, popularyzował tatarszczyznę i tożsamość białoruską oraz ideę porozumienia i dialogu chrześcijańsko-muzułmańskiego¹⁷. Lata 1964–1972 spędził na Wybrzeżu. Później kilka lat pracował w Białymstoku i Sokółce¹⁸, a po powrocie na Wybrzeże zamieszkał w Sopocie. W latach 80. pracował krótko w radiowęźle Stoczni Gdańskiej¹⁹. Zmarł 3 grudnia 2020 r. w Sopocie²⁰.

24 maja 1968 r.²¹ w sali Politechniki Gdańskiej²² odbyło się zebranie organizacyjne Koła Polskiego Towarzystwa Orientalistycznego. Dokonano m.in. wyboru Zarządu Koła i opracowano plan działań²³. Udział wzięli ówcześni członkowie PTO: Kalina Bajraszewska-Konopacka, Stefan Bajraszewski, Samuel Ickowicz, Maciej Konopacki, Selim Korycki, Jacek Łaszcz, Izabella Majorkiewicz-Korolkiewicz, Zygmunt Wrześniowski²⁴, Czesław Zwierz²⁵, Jerzy Życzyński i sympatycy (większość złożyła deklaracje członkowskie, ale wówczas nie zostały jeszcze zatwierdzone przez ZG PTO, dlatego nie byli członkami)²⁶: Bogusław Firkowicz, Eugenia Firkowicz, Michał Jutkiewicz, Andrzej Józwiak, Zahira Muchla, Aleksander Nowicki, Marian

¹⁵ R. Berger, *Maciej Musa Konopacki i jego korespondencja*, „NURT SVD” 2017, nr 2, s. 27.

¹⁶ *Profesorowie w korespondencji z Maciejem Konopackim*, oprac. R. Berger, „Litteraria Copernicana” 2016, nr 2(18), s. 173–174.

¹⁷ I. Radziszewska, *Maciej Musa Konopacki (ur. 1926) – nasz Tatar*, „Litteraria Copernicana” 2016, nr 2(18), s. 190.

¹⁸ Tamże, s. 192.

¹⁹ Muzeum Ziemi Sokolskiej, <https://www.facebook.com/MuzeumZiemiSokolskiej/> [dostęp: 4.12.2020] oraz <https://www.facebook.com/488576324548185/posts/5068654753206963/> [dostęp: 4.12.2020].

²⁰ L. Drożdżewicz, *In Memoriam: Maciej Musa Konopacki (1926–2020) patriarcha polskiego orientu*, „Znad Wili” 2020, nr 4(84), s. 10.

²¹ S. Kałużyński, *Pół wieku PTO*, „Przegląd Orientalistyczny” 1972, nr 3(83), s. 218.

²² APG, 10/2375/0, 4185, Zaproszenie Komitetu Organizacyjnego Koła PTO w Gdańsku dla prof. dra J. Reychmana z dn. 16.5.1968 r.

²³ APG, 10/2375/0, 4185, Protokół z zebrania organizacyjnego Koła PTO w Gdańsku 24.5.1968 r.

²⁴ Doc. Z. Wrześniowski z Katedry Inżynierii Drogowej Wydziału Inżynierii Lądowej i Środowiska PG był autorytetem w zakresie teorii i praktyki budowy dróg. Jako pierwszy wprowadził w 1964 r. wykłady na temat inżynierii ruchu, za: J. Bogusławski, *Jubileusz dziesięciolecia kształcenia na kierunku transport na Politechnice Gdańskiej*, „Pismo PG” 2017, nr 3, s. 37.

²⁵ Prof. dr hab. med. Czesław Zwierz (1920–2006), wieloletni członek PTO, Komitetu Nauk Orientalistycznych PAN (1999–2002 – członek Prezydium, 1993–1995 – zastępca przewodniczącego). Lekarz medycyny tropikalnej, współtwórca placówek ochrony zdrowia marynarzy itd. Parazytolog w Instytucie Medycyny Morskiej i Tropikalnej w Gdyni.

²⁶ ZG PTO mieścił się wówczas w Warszawie.

Pelczar²⁷, Eliaz Pilecki²⁸, Ali Smajkiewicz²⁹, Elżbieta Smolnicka, Walentyna Sulimowicz³⁰, Jadwiga Życzyńska, Halina Cetner³¹ i gość z ramienia Zarządu Głównego PTO, prof. dr J. Reychman³².

Przewodniczącym zebrania został dyrektor Biblioteki PAN, doc. dr Marian Pelczar. Na wstępie przypomniano tradycje orientalistyki pomorskiej: już w pierwszej połowie XVII w. działał w Gdańsku Jan Fabrycy, arabista i hebraista, a w wieku XVIII Beniamin Grodek wykładał języki wschodnie w Gimnazjum Akademickim w Gdańsku. Po nim katedrę tę objął jego syn Gotfryd Ernest, który następnie został wykładowcą w Uniwersytecie Wileńskim (na początku XIX w.). Marian Pelczar dodał, że w XVI w. odnotowano zainteresowania wschodoznawcze w Studium Particulare (dziś w jego siedzibie mieści się Muzeum Pomorskie). Potem przekształciło się ono w Gimnazjum Akademickie, w którym istniała katedra języka greckiego i języków wschodnich. Zlikwidowano ją w XIX w.

Wracając do przebiegu zebrania, naukowcy-orientaliści stanowili mniejszość obecnych, większość tworzyli przedstawiciele „Orientu” na Wybrzeżu, głównie

²⁷ Marian Pelczar (1905–1983), historyk, organizator i dyrektor Biblioteki Gdańskiej PAN, absolwent UJ (1929). Osiedl w Gdańsku w 1934 r. W 1945 r. został dyrektorem gdańskiej Biblioteki Miejskiej, którą (jako Biblioteką Gdańską PAN) kierował do 1973 r. Wykładowca Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Gdańsku i Wyższej Szkoły Handlu Morskiego w Sopocie. Od 1975 r. na emeryturze. Badał głównie dzieje Pomorza i Gdańska, M. Sadurska, *Dyrektor, który kochał książki*, <https://www.gdanskstrefa.com/dyrektor-ktory-kochal-ksiazki/> [dostęp: 17.05.2018].

²⁸ Eliaz Pilecki (1917–1990), polski Karaim. Po wojnie osiadł w Gdańsku z rodzicami. Studia prawnicze dokończył na Uniwersytecie Łódzkim. Potem aż do emerytury był adwokatem. Przez wiele lat pracował w Zespole Adwokackim Nr 1 w Sopocie. „Aktywnie działał w oddziale gdańskim Polskiego Towarzystwa Orientalistycznego, pełniąc funkcję skarbnika. [...] W oddziale gdańskim PTO wygłaszał odczyty o tematyce karaimskiej, np. *Z zagadnień antropologii Karaimów polskich* (5 kwietnia 1972), jak również orientalistycznej np. *Orientalistyka w XXX-leciu PRL* (26 listopada 1974), A.O. Pilecki, *Niestrudzony w podtrzymywaniu karaimskich tradycji*, „Awazymyz” 2017, nr 28(56), s. 12–15.

²⁹ Ali Smajkiewicz był synem imama Ibrahima Smajkiewicza i – po wojnie – jednym z organizatorów wojewódzkiego oddziału PZU w Gdańsku. Po 1953 r. przejął obowiązki imama. Pomiędzy 1965 a 1967 r. stanowisko imama nie było obsadzone i w razie konieczności obowiązki te podejmował doraźnie Ali Smajkiewicz. W latach 1971–1974 był przewodniczącym muzułmańskiej gminy wyznaniowej, S. Chazbijewicz, *Tatarzy w Gdańsku*, <https://meczetwgdansk.com/tatarzy-w-gdansk/> [dostęp: 20.05.2022].

³⁰ Walentyna Sulimowicz (z Łobanosów) (1910–1997), córka hazzana i pisarza Józefa Łobanosa oraz Heleny z domu Ławreckiej (Ławrzeckiej), urodziła się w Moskwie, uczęszczała do szkoły karaimskiej w Trokach, ukończyła Państwowe Gimnazjum Żeńskie w Wilnie. W 1936 r. poślubiła halickiego Karaima Marka Sulimowicza. Po wojnie zamieszkała w Gdyni, a ostatnie lata życia spędziła w Wejherowie, A. Sulimowicz, *Ród Łobanosów – zagłębiając się w przeszłość*, „Awazymyz” 2017, nr 28(56), s. 4–8.

³¹ APG, 10/2375/0, 4185, Lista członków Koła PTO w Gdańsku, [b.d.], numer strony dopisany ołówkiem, s. 14.

³² Jan Antoni Reychman (1910–1975), prof. dr hab., historyk, orientalista, turkolog, hun-garysta i armenolog. Był jednym z pierwszych powojennych absolwentów turkologii UW, za: M.E. Zajączkowska-Łopatto, A. Zajączkowski – *orientalista przede wszystkim*, „Almanach Karaimski” 2014, nr 3, s. 135.

polscy Tatarzy i Karaimi. Po zagajeniu wystosowano wniosek o otwarciu Koła PTO w Gdańsku, który został poparty przez wszystkich zebranych. Założono, że zebrania członków będą się odbywały raz w miesiącu, a dwa razy w roku przeprowadzane będą walne zebrania. Zaproponowano też utworzenie Oddziału PTO (statut na to pozwalał), co poparli wszyscy zebrani. Inicjatywa ta spotkała się z odmową ZG PTO, jednak Zarząd obiecał powrócić do niej za rok³³.

Wybrano czteroosobowy Zarząd Koła (I. Majorkiewicz-Korolkiewicz, S. Ickowicz, M. Konopacki i S. Korycki). Przewodniczącym został M. Konopacki, wiceprzewodniczącą I. Majorkiewicz-Korolkiewicz, sekretarzem S. Korycki, skarbnikiem S. Ickowicz. Około miesiąc później na liście członków Koła PTO w Gdańsku znajdowały się już 24 osoby, w tym jedna z Elbląga, pięć z Sopotu, jedenaście z Gdańska i siedem z Gdyni³⁴. Zaraz po elekcji Zarządu odbyło się jego pierwsze posiedzenie³⁵. ZG PTO wsparł starania Koła pismem do Wydziału Spraw Wewnętrznych Miejskiej Rady Narodowej w Gdańsku z prośbą o zatwierdzenie Koła Terenowego PTO w Gdańsku. Według wniosku liczyło ono 24 członków. Jako datę powstania podano 1 czerwca 1968 r.³⁶ Zarząd Główny powierzył M. Konopackiemu rejestrację Koła w odpowiednich instancjach na podstawie statutu PTO zatwierdzonego przez Urząd Spraw Wewnętrznych Oddziału Spraw Społecznych Prezydium Rady Narodowej m.st. Warszawy z dn. 28 maja 1963 r. (nr SW.III-3/12/63)³⁷. Najbliższe plany działalności Koła obejmowały dwa referaty: doc. dr. Zygmunta Wrześniowskiego i dr. Jana Tuczyńskiego³⁸. Izabella Majorkiewicz-Korolkiewicz zgłosiła referat o rękopiśmiennictwie arabskim. Zaproponowała połączenie odczytu z wystawą rękopisów ze zbiorów Biblioteki PAN w Gdańsku³⁹.

W okresie wakacyjnym przyjmowano nowych członków (na liście deklaracji wysłanych do ZG PTO znajdowało się dziesięć nazwisk)⁴⁰. Do Koła doszło trzech nowych członków⁴¹, ale dwoje je opuściło (Władysław Sasinowski udawał się na placówkę do Mongolii na 4 lata jako radca handlowy⁴², a „pani Jakubowska wyjechała do Anglii na stałe”⁴³. „[...] szczególnie cenna [jest – Z.L.] Halina Mickiewiczówna (zob. il. 1),

³³ APG, 10/2375/0, 4185, Pismo ZG PTO do KPTO z dn. 15.6.1968, l.dz. 96/68.

³⁴ APG, 10/2375/0, 4185, Lista członków Koła PTO w Gdańsku...[b.d.] s. 14.

³⁵ APG, 10/2375/0, 4185, Pismo KPTO do ZG PTO z dn. 12.7.1968, l.dz. 3/68.

³⁶ APG, 10/2375/0, 4185, Pismo Prezesa PTO do WSW MRN w Gdańsku z dn. 17.6.1968, l.dz. 97/68.

³⁷ APG, 10/2375/0, 4185, Pismo Prezesa ZG PTO z dn. 3.5.1968, l.dz. 77/68.

³⁸ Jan Tuczyński, doc. dr, indolog, kolega ze studiów Franciszka Tokarza, L. Cyboran, *Życie i twórczość naukowa ks. doc. Franciszka Tokarza*, „Roczniki Filozoficzne” 1974, nr 22, z. 1, s. 209–212.

³⁹ APG, 10/2375/0, 4185, Protokół z posiedzenia Zarządu KPTO, z dn. 26.6.1968, s. 1.

⁴⁰ APG, 10/2375/0, 4185, Pismo KPTO do ZG PTO z dn. 12.7.1968, l.dz. 3/68.

⁴¹ APG, 10/2375/0, 4185, Pismo KPTP do ZG PTO z deklaracjami nowych członków, z dn. 13.9.1968, l.dz. 6/68.

⁴² Tamże.

⁴³ Tamże.

ze względu na zamiłowanie do muzyki i pieśni Wschodu. Może więc bardzo urozmaicić przyszłą działalność Koła⁴⁴.

Halina Mickiewiczówna de Larzac (1923–2001), śpiewaczka (sopran koloraturowy), starszy wykładowca w Wyższej Szkole Muzycznej w Gdańsku. Uczennica Ady Sari, debiutowała w 1942 r. Nazywana „słowikiem Warszawy”. Przeniosła się do Gdyni pod koniec lat 60., była solistką w Teatrze Muzycznym w Gdyni⁴⁵, potem pedagogiem⁴⁶ i następnie wykładowcą w Wyższej Szkole Muzycznej w Gdańsku⁴⁷.

W sierpniu odwiedził Koło wiceprezes PTO⁴⁸, dr Edward Szymański⁴⁹. Maciej Konopacki zgłosił na XX Zjazd Orientalistów Polskich referat *Spółczesność tatarska w Polsce wczoraj i dzisiaj*⁵⁰. W Zjeździe, który odbył się w dniach 25–26 października 1968 r. w Krakowie, wzięli udział członkowie Koła gdańskiego: I. Majorcikiewicz-Korolkiewicz, S. Ickowicz, J. Życzynski, Andrzej Dąbrowski, Cz. Zwierz (również referent) i M. Konopacki.

25 listopada 1968 r., podczas pierwszego zebrania członków Koła w Wojewódzkim Domu Kultury, dr Jan Tuczyński z Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Gdańsku wygłosił referat *Orientalizm romantyczny*⁵¹, głównie o wpływach indyjskich na kulturę Europy. Frekwencja na pierwszym spotkaniu Koła była

Ilustracja 1. Portret Haliny Mickiewiczowej, 1949

Źródło: Biblioteka Narodowa, za: <https://polona.pl/item/portret-haliny-mickiewiczowny,NTg1NzU2Ng/0/#info:metadata> [dostęp: 5.10.2021].

⁴⁴ Tamże.

⁴⁵ Halina Mickiewiczówna de Larzac, <https://www.encyklopediateatru.pl/osoby/17375/halina-mickiewiczowna-de-larzac> [dostęp: 20.05.2022].

⁴⁶ Tamże.

⁴⁷ K.I. Gawęcka, *Halina Mickiewiczówna. Ciepło głosu i serca*, Gdańsk 2009, ss. 462, za: M. Komorowska, *Czy tak pisać o idolach?*, <https://www.encyklopediateatru.pl/artykuly/105529/czy-tak-pisac-o-idolach> [dostęp: 20.05.2022].

⁴⁸ APG, 10/2375/0, 4185, Pismo KPTO do Cz. Kwiecińskiego z dn. 3.9.1968, l.dz. 5/68.

⁴⁹ Prof. dr hab. Edward Szymański (1930–2019), arabista, historyk i religioznawca, absolwent arabistyki UJ, doktorant PAN. Wykładał na Uniwersytecie Łódzkim, Warszawskim (filii w Białymstoku) oraz Jagiellońskim. Odbywał staże w Egipcie, Libanie, Maroku, Iraku, Francji, Tunezji oraz Szwecji, *Zmarł Profesor Edward Szymański. Kondolencje Rodzinie składają przyjaciele i znajomi Profesora z Instytutu Socjologii*, <https://soc.uw.edu.pl/pl/51-aktualnosci/638-zmarl-profesor-edward-szymanski-kondolencje-rodzinie-skladaja-przyjaciele-i-znajomi-profesora-z-instytutu-socjologii> [dostęp: 20.05.2022].

⁵⁰ APG, 10/2375/0, 4185, Pismo KPTO do ZG PTO z dn. 24.9.1968, l.dz.7/68.

⁵¹ APG, 10/2375/0, 4185, Pismo KPTO do ZG PTO z dn. 20.11.1968, l.dz. 11/68.

wysoka – 58 osób, wśród których znajdowało się sześcioro zaproszonych gości⁵². Przeważali mieszkańcy Oliwy i Wrzeszcza, wśród zebranych było m.in. troje lekarzy, trzech docentów, doktor, a także ksiądz prałat z kościoła Mariackiego. Pierwszą imprezą kulturalną zorganizowaną przez Koło był koncert muzyki orientalnej, zaplanowany na 4 grudnia 1968 r.⁵³, którego pomysłodawcą był dr E. Szymański⁵⁴. Wykonał go zespół pod kierownictwem Czesława Kwiecińskiego z Warszawy⁵⁵. Dyrekcja Państwowej Filharmonii i Opery Bałtyckiej zgodziła się na koncert Warszawskiego Zespołu Orientalnego *Wschód w muzyce i poezji*, zajmując się reklamą oraz honorariami dla artystów⁵⁶ (zob. il. 2).

Muzyka, opow. K. mu: Nie 15.00 Wlo olskie tańce aboratorium Widnokrag", rosyjskiego, da Plosen- e mgle - at", 20.00 e miesięcz- Notatnik laska muzy- Koncert z kiestry Sym 24 Wiersze c. koncer- an po wlo- i starty". Kolankow 0 Program	średniej lub wyższej. Termin składania podań – do 15.12. br. Bliższych informacji udziela Mielska Biblioteka Publiczna w Gdyni, tel.: 21-12-61.	wiem zgodę na przedłużenie terminu prac, związanych z obudową śmietników o pełny rok.	roku pr realizacji spektaklu przy już wcz
Warszawski Zespół Orientalny na koncercie pt.: Wschód w muzyce i poezji			
omy, radzi- .00 Dla mło tafeta" (2 DTV, 12.10 film TVP z większa niż ernik Po- o batetowe. sz Alina i muzyka Ju- Przemiany", film prod. 4.40 „Kape- .05 „Pecho-	W najbliższą środę w sali Filharmonii Bałtyckiej na wieczorze poświęconym kulturze polsko-indyjskiej wystąpi po raz pierwszy na Wybrzeżu Warszawski Zespół Orientalny, pod kierunkiem Czesława Kwiecińskiego, absolwenta Wydz. Dyrygentury PWSM, dyrygenta Filharmonii Lubelskiej. Bogata, bo przeszło dziesięcioletnia, działalność zespołu, któremu patronuje Polskie Towarzystwo Orientalistyczne i Towarzystwo Przyjaźni Polsko-Radzieckiej	– nawiązuje do Orientu zarówno pod względem pochodzenia i brzmienia niektórych instrumentów, jak również orientalnych motywów w twórczości kompozytorów i poetów Europy i Azji. W skład zespołu wchodzi artyści-muzycy Filharmonii Narodowej w Warszawie. W partiach solowych wystąpią: Alicja Marczak-Faberowa – mezzosopran, Vladimir Haas – harfa. W recytacjach usłyszymy Katarzynę Laniewską. Początek koncertu o godz. 19.30.	MOŻE Dzieln dyneków Wrzeszc: nas (odp kę „To zyn glic że w te żadnego cza na rzystanie sowej b szewskie przez pe Być mo zorganiz dowiska przysły Na ra kładowi rządkow baraku skiego i stałego

Ilustracja 2. Informacja prasowa o występie Warszawskiego Zespołu Orientalnego

Źródło: „Dziennik Bałtycki”, 1 i 2.12.1968.

⁵² APG, 10/2375/0, 4185, Lista obecności. Pierwsze zebranie KPTO z dn. 25.11.1968.

⁵³ APG, 10/2375/0, 4185, Pismo KPTO do ZG PTO z dn. 28.11.1968, l.dz. 12/68.

⁵⁴ APG, 10/2375/0, 4185, Pismo ZG PTO do KPTO z dn. 19.8.1968, l.dz. 120/68.

⁵⁵ Tamże.

⁵⁶ APG, 10/2375/0, 4185, Pismo KPTO do ZG PTO z dn. 19.11.1968, l.dz. 10/68.

Koło zwróciło się do Kuratorium Okręgu Szkolnego w Gdańsku o wsparcie wydania, zapewniając frekwencję na sali. Nagłośniono wydarzenie w lokalnej prasie i radio, a ZG PTO pokrył koszty podróży i noclegów członków zespołu⁵⁷.

Koło PTO w Gdańsku skupiło się na działalności popularyzatorskiej, organizując odczyty, wystawy, koncerty itp., mimo że w tym okresie nie posiadało własnego lokalu ani sali. Tę ostatnią udostępniały Koło Politechnika Gdańska, Biblioteka PAN, Wojewódzki Dom Kultury, EMPIK w Sopocie i okazjonalnie inne instytucje, np. NOT w Gdańsku. Przygotowano cykl spotkań połączonych z prelekcjami, częstokroć urozmaiconych prezentacją zdjęć, przeźroczy czy nagrań muzyki ludowej. Geograficznie objęły one: Afganistan, Indie, Mongolię, Turcję, radziecką Azję Środkową, świat arabski (Algierię, Egipt, Liban, Palestynę i Syrię), Wietnam i Kambodżę. Wykłady prowadzili prelegenci, którzy osobiście odwiedzali te regiony i kraje, pracowali tam lub przebywali przez dłuższy czas. Poza tematyką krajoznawczą prezentowano również referaty historyczne (historia polskiego Orientu⁵⁸, orientalistyki na Pomorzu⁵⁹ i w Polsce Ludowej⁶⁰), literaturoznawcze itd. Gościnnie wystąpili: dr E. Szymański (referat dotyczył sytuacji we współczesnym świecie arabskim)⁶¹, prof. dr Jan Reychman (prezentował orientalistów pomorskich)⁶², doc. Witold Tyloch (omawiał dzieje orientalistyki w PRL-u)⁶³, Krzysztof M. Byrski⁶⁴ (*Indie dawniej i dzisiaj*)⁶⁵, Tadeusz Pasek⁶⁶ z AWF w Warszawie (wygłaszał odczyty o jodze)⁶⁷, Artur Karp (1942–24.5.2022)⁶⁸ (opowiadał o kontaktach Indii i Europy)⁶⁹,

⁵⁷ APG, 10/2375/0, 4185, Pismo KPTO do ZG PTO z dn. 2.11.1968, l.dz. 9/68.

⁵⁸ APG, 10/2375/0, 4185, Pismo KPTO do ZG PTO z dn. 5.5.1969, l.dz. 21/69 i Komunikat KPTO z dn. 22.10.1970.

⁵⁹ APG, 10/2375/0, 4185, Komunikat KPTO z dn. 20.2.1969.

⁶⁰ APG, 10/2375/0, 4185, Komunikat KPTO z dn. 22.9.1969.

⁶¹ APG, 10/2375/0, 4185, Pismo KPTO do ZG PTO z dn. 23.1.1969, l.dz. 6/69.

⁶² APG, 10/2375/0, 4185, Komunikat KPTO z dn. 20.2.1969.

⁶³ APG, 10/2375/0, 4185, Komunikat KPTO z dn. 22.9.1969.

⁶⁴ Maria Krzysztof Byrski (1937), indolog, prof. dr hab., wieloletni wykładowca Instytutu Orientalistycznego UW, później także Collegium Civitas. Doktoryzował się w Banaras Hindu University w 1966 r., Byrski Maria Krzysztof, <https://www.civitas.edu.pl/pl/uczelnia/nasi-wykladowcy/byrski-maria-krzysztof> [dostęp: 20.05.2022].

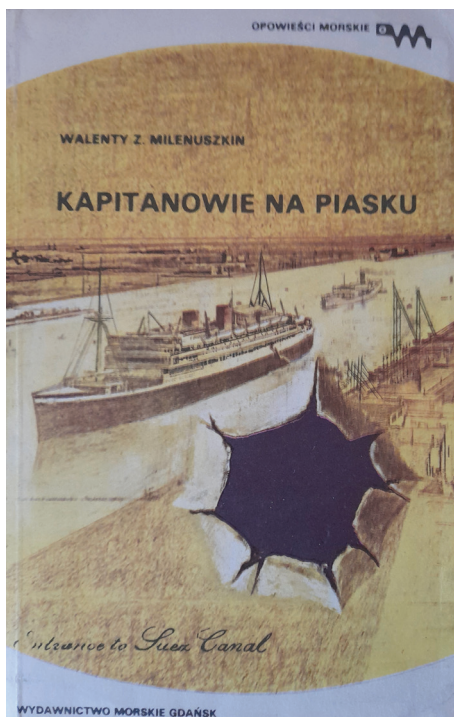
⁶⁵ APG, 10/2375/0, 4185, Pismo KPTO do ZG PTO z dn. 3.11.1969.

⁶⁶ Tadeusz Pasek (1925–2011), polski jogin, terapeuta i naukowiec, jeden z pierwszych popularyzatorów i nauczycieli jogi w powojennej Polsce. Długoletni pracownik Kliniki Psychiatrycznej Akademii Medycznej w Poznaniu i Uniwersytetu Toronto w Kanadzie, L. Kulmatycki, *Wspomnienie o Tadeuszu Pasku*, https://www.joga-joga.pl/pl179/teksty1276/wspomnienie_o_tadeuszu_pasku_leslaw_kulmatycki [dostęp: 6.04.2011].

⁶⁷ APG, 10/2375/0, 4185, Protokół zebrania KPTO z dn. 18.12.1970.

⁶⁸ Artur Karp, wieloletni pracownik naukowy Katedry Azji Południowej Instytutu Orientalistycznego UW, specjalizujący się w badaniach sanskrytu, języka palijskiego, antropologii kultury indyjskiej, historii i buddyzmie, E. Sakowicz, *Badania nad hinduizmem w Polsce*, „NURT SVD” 2019, nr 1, s. 98.

⁶⁹ APG, 10/2375/0, 4185, Komunikat KPTO z dn. 24.1.1970.

Ilustracja 3. Okładka książki W. Milenuszkin *Kapitanowie na piasku* (fot. Autor)

dr Aleksander Dubiński⁷⁰ (mówił o kulturze radzieckich republik Azji Środkowej)⁷¹, prof. E. Słuszkiewicz⁷² (przedstawił aforystykę Indii)⁷³. Także członkowie Koła wystąpili z szeregiem referatów, w 1969 r. byli to doc. dr Z. Wrześniowski (*Wędrówki po północnym Afganistanie*)⁷⁴, kapitan żeglugi wielkiej, Walenty Z. Milenuszkin (Kair i praca polskich pilotów w Kanale Sueskim, zob. il. 3)⁷⁵, E. Pilecki (*Karaimi polscy*)⁷⁶, dr medycyny Cz. Zwierz (*Impresje algierskie*). To ostatnie ilustrowane było przeźrociami, algierskimi folderami turystycznymi, spreparowanymi okazami fauny, próbkami minerałów i zdjęciami⁷⁷.

Ostatni w tym roku referat wygłosił doc. dr Z. Wrześniowski (o Turcji)⁷⁸. W kolejnych roku cykle referatów rozpoczęła Dżennet Skibniewska swoimi wspomnieniami *W kręgu warszawskiego Orientu, ciekawi ludzie, niezwykle zdarzenia, mój dom*. Skibniewska była słuchaczką Wyższej Szkoły Żywych Języków Wschodnich, znała wielu przedstawicieli polskiego Orientu (od Gruzinów przez

⁷⁰ Aleksander Dubiński (1924–2002), turkolog, wieloletni pracownik Instytutu Orientalistycznego w Warszawie, karaimski działacz społeczny, D. Cichocki, *Aleksander Dubiński (1924–2002) – uczony, nauczyciel, przewodnik*, „Almanach Karaimski” 2014, nr 3, s. 121–124.

⁷¹ APG, 10/2375/0, 4185, Pismo KPTO do WSW Prezydium MRN w Gdańsku z dn. 24.2.1970, l.dz. 8/70.

⁷² Eugeniusz Leonard Słuszkiewicz (1901–1981), profesor zwyczajny, językoznawca, orientalista, indolog, armenista. Studiował na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie (1919–1921), na Uniwersytecie Jana Kazimierza we Lwowie. W 1924 r. uzyskał stopień doktora, a w 1938 r. uzyskał habilitację na Uniwersytecie Jagiellońskim. W 1945 r. podjął pracę na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. W latach 1969–1972 był kierownikiem Katedry Filologii Indyjskiej na UW, J. Safarewicz, *Eugeniusz Słuszkiewicz 6 XI 1901–28 VIII 1981*, „Język Polski” 1982, nr 4/5, s. 241–243.

⁷³ APG, 10/2375/0, 4185, Pismo ZPTO do ZG PTO z dn. 6.10.1970.

⁷⁴ APG, 10/2375/0, 4185, Protokół z zebrania KPTO z dn. 20.1.1969.

⁷⁵ APG, 10/2375/0, 4185, Protokół z zebrania KPTO z dn. 5.3.1969.

⁷⁶ APG, 10/2375/0, 4185, Protokół z zebrania KPTO z dn. 15.4.1969.

⁷⁷ APG, 10/2375/0, 4185, Pismo KPTO do ZG PTO z dn. 4.12.1969, l.dz. 40/69.

⁷⁸ APG, 10/2375/0, 4185, Protokół z zebrania KPTO z dn. 29.1.1970.

Japończyków po Persów), a także warszawskich orientalistów, m.in. prof. A. Zajączkowskiego i prof. Olgierda Górkę⁷⁹.

Dżennet Dżabagi Skibniewska (1915 St. Petersburg – 1992 Grozny), córka Wassana Dżabagi oraz Heleny Bajraszewskiej, wnuczka chana Inguszów, Eldżiego Dżabagi⁸⁰. Jej rodzina mieszkała w Polsce przez kilkanaście lat, ale emigrowała do Turcji. Jedyne Dżennet pozostała w Polsce. Jako porucznik wzięła udział w obronie Gdyni we wrześniu 1939 r. W 1942 r. została oficerem oświatowym i korespondentką wojenną. Zmarła 17 maja 1992 r. w Groznych⁸¹. Jej ojciec, Wassan-Girej Dżabagi⁸² (1882–1961 Sztambuł) w latach 1917–1919 był przewodniczącym parlamentu Republiki Górskiej Północnego Kaukazu. W 1919 r. reprezentował tę Republikę na Konferencji Wersalskiej. Następnie przebywał na emigracji, m.in. mieszkał w Polsce, redagował tu pisma „Przegląd Islamski” i „Orient”. W 1925 r. zbudował w Konstancinie pensjonat Mon Repos nazywany Sułtanówką⁸³. W 1938 r. wyjechał do Turcji jako korespondent PAT⁸⁴.

Później odbyły się wykłady mgr. Romana Siemaszko: o Mongolii⁸⁵, Wietnamie i Kambodży⁸⁶. 5 listopada 1970 r. w Bibliotece PAN⁸⁷ zorganizowano sesję naukową z okazji 25-lecia orientalistyki w PRL-u. Składały się na nią trzy wystąpienia: dr. Władysława Pałubickiego *Lenin a Orient*⁸⁸, dr. med. C. Zwierza z zakresu medycyny tropikalnej i prof. dr. E. Słuszkiewicza o aforystyce Hindusów⁸⁹. Współorganizowało ją Gdańskie Towarzystwo Naukowe. Ostatnią prelekcją w tym roku był odczyt M. Konopackiego o polskich muzułmanach i projekcja filmu *Kurban-bajram*⁹⁰. Rok 1971, ostatni

⁷⁹ Olgierd Aleksander Górka (1887–1955), historyk, działacz polityczny i dyplomata, profesor, wieloletni wykładowca Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie, Jagiellońskiego i Warszawskiego, poliglota, Z. Romek, *Olgierd Górka: historyk w służbie myśli propaństwowej (1908–1955)*, Warszawa 1997.

⁸⁰ R. Buliński, *Rodzina Dżabagi – tułaczy los emigrantów kaukaskich*, <https://jpsudski.org/artykuly-publicystyka-felietony/felietony/item/2441-rodzina-dzabagi-tulaczy-los-emigrantow-kaukaskich> [dostęp: 20.05.2022].

⁸¹ M.T. Żuk, *Wassan Girej-Dżabagi, Dżennet Dżabagi-Skibniewska w służbie islamu i narodu*, Warszawa 2005.

⁸² Inne warianty pisowni: Wassan-Girej Dżabagijew, Vassan Giray Cabaği.

⁸³ Wirtualne Muzeum Konstancina, <http://www.muzeumkonstancina.pl/> [dostęp: 20.05.2022].

⁸⁴ R. Buliński, *Rodzina Dżabagi...*

⁸⁵ APG, 10/2375/0, 4185, Protokół z zebrania KPTO z dn. 7.5.1970.

⁸⁶ APG, 10/2375/0, 4185, Komunikat KPTO z dn. 22.10.1970.

⁸⁷ APG, 10/2375/0, 4185, Zaproszenie na Sesję Naukową na dzień 5.11.1970.

⁸⁸ Władysław Pałubicki (1933–2012), profesor nauk humanistycznych, antropolog, socjolog, religioznawca, członek Komitetu Nauk Orientalistycznych PAN, twórca i wieloletni kierownik Zakładu Historii Myśli Społecznej w Instytucie Filozofii i Socjologii UG.

⁸⁹ APG, 10/2375/0, 4185, Pismo KPTO do WSW Prezydium MRN w Gdańsku z dn. 28.10.1970, l.dz. 28/70.

⁹⁰ APG, 10/2375/0, 4185, Komunikat KPTO z dn. 22.10.1970.

w działalności Koła, zwieńczyły dwa wykłady: dr. W. Pałubickiego o Palestynie⁹¹ i tegoż *Liban i Syria w oczach turysty*⁹².

W ciągu dwuipółletniej działalności Koła ogłoszono ponad dwadzieścia odczytów i zorganizowano trzy koncerty (wspomniany już Warszawskiego Zespołu Orientalnego)⁹³, występ H. Mickiewiczówny, która wykonała trzy *Uty japońskie*⁹⁴ Piotra Perkowskiego⁹⁵ oraz kołysankę⁹⁶ karaïmskiego poety Szymona Koneckiego⁹⁷ (akompaniowała jej Dorota Czerny), a także⁹⁸ recital Teresy Przeradzkiej (wykonała ten sam repertuar przy akompaniamencie D. Czerny)⁹⁹. Przygotowano też, we współpracy z Biblioteką PAN w Gdańsku, wystawy: starodruków i rękopisów orientalnych z zasobów Biblioteki PAN w Gdańsku (5 marca 1969 r.). Otworzył ją dr Zbigniew Binerowski¹⁰⁰, dyrektor Biblioteki Głównej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Gdańsku¹⁰¹. Z kolei 5 maja 1970 r. odbyła się wystawa publikacji prof. A. Zajączkowskiego (*ad memoriam*)¹⁰². Zebrani uczcili jego pamięć minutą ciszy, potem E. Pilecki wspominał profesora. Odczytano dwa utwory poetyckie w przekładzie A. Zajączkowskiego (tłumaczenie na karaïmski A. Mickiewicza *Czatyrdah* i przekład na polski gazeli Hafiza z Szyrazu). Później wspomnienia kontynuowały osoby, które znały profesora: Dż. Skibniewska, Michał Jutkiewicz (kuzyn profesora), redaktor Bolesław Wit Świącicki (pierwszy recenzent

⁹¹ APG, 10/2375/0, 4185, Komunikat KPTO, [b.d.].

⁹² Tamże.

⁹³ APG, 10/2375/0, 4185, Pismo KPTO do ZG PTO z dn. 19.11.1968, l.dz. 10/68.

⁹⁴ *Uty japońskie*, op. 4, 7 pieśni na sopran i fortepian, 1924.

⁹⁵ Piotr Perkowski (1901–1990), kompozytor, w latach 1923–1925 studiował w Konserwatorium Warszawskim, a od 1926 do 1928 r. w Paryżu. Profesor Państwowej Wyższej Szkoły Muzycznej w Warszawie, *Piotr Perkowski*, <https://culture.pl/pl/tworca/piotr-perkowski> [dostęp: 20.05.2022].

⁹⁶ Szymon Kobecki, *Jukła, uwłum / Śpij, mój synu*, tłum. Z. Abkowicz, „Awazymyz” 2018, nr 2(59), s. 3.

⁹⁷ Szymon Kobecki (1865–1933), poeta i dramaturg karaïmskiego pochodzenia. W 1904 r. wydał w Kijowie zbiór karaïmskich, napisanych cyrylicą w dialekcie trockim, poezji (*Jyrlar – Pieśni*), jedną z nich była kołysanka pt. *Jukła uwłum! (Śpij, synu mój!)*, S. Kobecki, *Karaimi Polscy*, <https://www.karaimi.org/pl/ludzie/kobecki-szymon> [dostęp: 20.05.2022].

⁹⁸ APG, 10/2375/0, 4185, Komunikat KPTO z dn. 24.5.1969.

⁹⁹ APG, 10/2375/0, 4185, Protokół z zebrania sprawozdawczo-wyborczego KPTO z dn. 26.5.1970.

¹⁰⁰ Zbigniew Binerowski (1927–1985), historyk, bibliotekarz. W 1952 r. ukończył historię na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Od roku 1953 pracował w gdańskiej Bibliotece Miejskiej (od 1955 r. Bibliotece Gdańskiej PAN). Był kierownikiem pracowni rękopisów, następnie kierownikiem biblioteki Wyższej Szkoły Pedagogicznej, po 1970 r. dyrektorem Biblioteki Uniwersytetu Gdańskiego (do 1981 r.). Od 1970 r. wykładał w Instytucie Historii UG i Instytucie Filologii Polskiej UG. Od 1973 r. docent w Instytucie Historii UG. Członek zarządu GTN, https://www.gedapedia.pl/index.php?title=BINEROWSKI_ZBIGNIEW [dostęp: 4.06.2022].

¹⁰¹ APG, 10/2375/0, 4185, Pismo KPTO do ZG PTO z dn. 20.3.1969 [błędnie datowane na 20 lub 29.2.1969], l.dz. 15/69.

¹⁰² APG, 10/2375/0, 4185, Komunikat KPTO z dn. 2.5.1970.

artykułów A. Zajączkowskiego na łamach prasy wileńskiej), M. Konopacki – znający go od 14 lat i J. Życzynski – indianista¹⁰³.

Podejmowano również niestandardowe inicjatywy, np. zorganizowano wycieczkę (zgłosiło się 14 osób) na drobnicowiec General K. Orbay, budowany w Stoczni Gdańskiej dla tureckiego armatora¹⁰⁴. W 1969 r. próbowano uruchomić lektorat języka arabskiego, ale z powodu braku lektora („Pani Majorkiewicz boi się, że nie podola – ukończyła arabistykę w Krakowie 12 lat temu, na domiar złego tam nie wchodziła w rachubę praktyczna znajomość arabskiego”¹⁰⁵), zwrócono się o pomoc do ZG PTO¹⁰⁶. W rezultacie miała go prowadzić mieszkanka Gdańska, arabistka z Uniwersytetu Warszawskiego, mgr Danuta Madeyska. Jesienią trzeba było jednak odwołać zajęcia z powodu wyjazdu lektorki do Kairu¹⁰⁷. Muhi al-Nakshbandi z Sopotu złożył Kołu propozycję poprowadzenia tego lektoratu¹⁰⁸, ale Koło zdecydowało się na lektorat języka tureckiego: 30 stycznia 1970 r. w Klubie Studentów Żak odbyła się pierwsza lekcja dla 7 osób. Zajęcia odąd odbywały się w poniedziałki, prowadziły je społecznie lektorka Swietłana Raczkowska, absolwentka turkologii UJ¹⁰⁹ oraz mieszkanka Stambułu, żona armatora tureckiego, która nauczała wymowy. Podręcznikiem był skrypt¹¹⁰ dr. Tadeusza Majdy i Münevver Borzęckiej¹¹¹. W lutym liczba słuchaczy wynosiła 6 osób¹¹².

Tabela 1. Zestawienie ilości słuchaczy na imprezach Koła PTO w Gdańsku w latach 1968–1971

	Data odczytu	Liczba słuchaczy	Liczba członków Koła
1968	24 V	23	10
	25 XI	–	–
	4 XII	–	–
	20 I	70	9
	20 I	70	9
	3 II	–	–
	5 III	50	9
	27 V	40	13

¹⁰³ APG, 10/2375/0, 4185, Protokół okolicznościowego zebrania KPTO z dn. 5.5.1970.

¹⁰⁴ APG, 10/2375/0, 4185, Pismo KPTO do ZG PTO z dn. 19.3.1970, l. dz. 12/70.

¹⁰⁵ APG, 10/2375/0, 4185, Protokół z zebrania KPTO z dn. 5.3.1969.

¹⁰⁶ Tamże.

¹⁰⁷ APG, 10/2375/0, 4185, Komunikat KPTO z dn. 22.9.1969.

¹⁰⁸ APG, 10/2375/0, 4185, Pismo KPTO do Muhiego Al-Nakshbandiego z dn. 3.12.1969, l.dz. 48/69.

¹⁰⁹ APG, 10/2375/0, 4185, Komunikat KPTO z dn. 24.11.1969.

¹¹⁰ *Skrypt do nauki języka tureckiego*, oprac. T. Majda, M. Borzęcka, Warszawa 1965.

¹¹¹ APG, 10/2375/0, 4185, Pismo KPTO do ZG PTO z dn. 4.2.1970, l.dz. 6/70.

¹¹² APG, 10/2375/0, 4185, Pismo KPTO do WSW Prezydium MRN w Gdańsku, z dn. 24.2.1970, l.dz. 8/70.

	Data odczytu	Liczba słuchaczy	Liczba członków Koła
	25 IV	35	10
	25 IX	29	13
	31 X	60	15
	26 XI	30	17
	15 XII	50	18
1970	26 I	40	14
	29 I	28	17
	28 II	50	15
	18 III	27	15
	7 V	29	17
	5 VI	–	–
	5 X	60	25
	24 X	–	–
	5 XI	–	–
	5 XII	–	–
	18 XII	50	–
	1971	–	–
1971	21 I	–	–
	27 V	–	–

Źródło: dane z protokołów zebrań Koła PTO w Gdańsku: APG, 10/2375/0, Urząd Wojewódzki w Gdańsku, 4185, Nadzór nad stowarzyszeniami, Polskie Towarzystwo Orientalistyczne, Koło w Gdańsku.

W ciągu swoich dziejów Koło zorganizowało prawie trzydzieści zebrań członków (przy okazji odczytów) i kilkadziesiąt posiedzeń Zarządu Koła (frekwencja zob. tabela 1). Prowadzono werbunek nowych członków, egzekucję składek, dokonywano zmian w składzie Zarządu Koła (m.in. 7 listopada 1969 r. zrezygnowała z funkcji wiceprezesa I. Majorkiewicz-Korolkiewicz, do Zarządu włączono Swietlanę Raczkowską)¹¹³. Struktura społeczna członków Koła była zróżnicowana, należeli do niego: uczniowie szkół średnich¹¹⁴, studenci (w tym Wyższej Szkoły Muzycznej w Gdańsku, np. Małgorzata Armanowska, wokalistka, od 1969 r. członek Koła)¹¹⁵, kilku lekarzy¹¹⁶, inżynierów¹¹⁷, redaktorów¹¹⁸, śpiewaczki (H. Mickiewiczówna),

¹¹³ APG, 10/2375/0, 4185, Pismo KPTO do Swietłany Raczkowskiej z dn. 11.11.1969, l.dz. 42/69.

¹¹⁴ APG, 10/2375/0, 4185, Pismo ZPTO do ZG PTO z dn. 6.10.1970.

¹¹⁵ APG, 10/2375/0, 4185, Pismo KPTO do Rektora WSM w Gdańsku z dn. 9.6.1969, l.dz. 34/69.

¹¹⁶ APG, 10/2375/0, 4185, Pismo ZPTO do ZG PTO z dn. 6.10.1970.

¹¹⁷ APG, 10/2375/0, 4185, Lista obecności zebrania KPTO z dn. 20.1.1969.

¹¹⁸ Tamże.

wykładowcy akademicy (m.in. Jan Tuczyński)¹¹⁹, „praktycy”-orientaliści (E. Kajdański¹²⁰ biegły władający chińskim)¹²¹ itp.

26 maja 1970 r. odbyło się pierwsze zebranie sprawozdawczo-wyborcze Koła, z ramienia ZG obecny był doc. dr W. Tyloch. Podsumowując dwuletni okres działalności, odnotowano zorganizowanie 16 imprez, na których obecnych było prawie 700 słuchaczy¹²². Koło liczyło 36 członków. Odbyło się 8 posiedzeń Zarządu Koła (w tym dwa z gośćmi z ZG PTO)¹²³. Sześciu członków Koła wzięło udział w XX Zjeździe Orientalistów Polskich, dwóch z nich wygłosiło referaty¹²⁴. W prasie Wybrzeża ukazało się 16 notatek o działalności Koła¹²⁵. W każdym posiedzeniu plenarnym ZG PTO w Warszawie brał udział reprezentant Koła¹²⁶. Wybrano nowy Zarząd: przewodniczącym został doc. dr J. Tuczyński, wiceprzewodniczącym – M. Konopacki, skarbnikiem – S. Ickowicz, sekretarzem – S. Raczkowska, członkami Zarządu – dr W. Pałubicki i dr med. Cz. Zwierz¹²⁷.

Działalność Koła w kilku obszarach stykała się z rodzącym się wówczas Uniwersytetem Gdańskim, najpierw w sferze kadrowej (wśród członków założycieli Koła byli pracownicy naukowcy ówczesnej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Gdańsku, pracownicy przysłego UG stale przewijali się przez działalność Koła, nie tylko jako jego członkowie, np. dr Z. Binerowski¹²⁸, ale także przewodniczący¹²⁹). Już w 1969 r. Koło podjęło pierwsze kroki, aby przygotować przyszłą współpracę z powstającym Uniwersytetem Gdańskim: „W połowie maja zamierzamy się wybrać do sekretarza

¹¹⁹ APG, 10/2375/0, 4185, Informacja o rocznej działalności KPTO w Gdańsku z dn. 27.5.1969.

¹²⁰ Edward Kajdański (1925–2020), inżynier, dyplomata, pisarz i dziennikarz. Urodził się w Harbinie, tam ukończył polskie gimnazjum. W 1945 r. rozpoczął studia na Politechnice Harbińskiej. Od lat 50. gdańszczanin. Ponieważ biegle znał chiński, od 1957 r. pracował w MSZ. W latach 1963–1975 i 1979–1982 pracował w placówkach dyplomatycznych w Chinach. Wstąpił do Koła gdańskiego PTO w 1969 r. Po powrocie do kraju został wiceprzewodniczącym Rady Naukowej Centrum Studiów Azji Wschodniej Uniwersytetu Gdańskiego, J. Kamień, K. Zeidler, *Edward Kajdański – dyplomata, dziennikarz, pisarz i malarz*, „Gdańskie Studia Azji Wschodniej” 2015, nr 8, s. 9–12.

¹²¹ APG, 10/2375/0, 4185, Pismo KPTO do ZG PTO z dn. 27.9.1969 r., l.dz.38/69.

¹²² APG, 10/2375/0, 4185, Protokół z dn. 26.5.1970 zebrania sprawozdawczo-wyborcze KPTO.

¹²³ APG, 10/2375/0, 4185, Referat na zebranie sprawozdawczo-wyborcze KPTO w Gdańsku z dn. 6.5.1970.

¹²⁴ APG, 10/2375/0, 4185, Informacja o rocznej działalności KPTO w Gdańsku z dn. 27.5.1969.

¹²⁵ Tamże.

¹²⁶ APG, 10/2375/0, 4185, Powiadomienie ZG PTO z dn. 31.5.1969, l.dz. 87/69.

¹²⁷ APG, 10/2375/0, 4185, Protokół z dn. 26.5.1970 zebrania sprawozdawczo-wyborcze KPTO.

¹²⁸ Zbigniew Binerowski (1927–1985), historyk i bibliotekarz. Absolwent historii (1952) na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Od 1953 r. pracował w gdańskiej Bibliotece Miejskiej. Od roku 1969 r. był kierownikiem biblioteki Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Gdańsku. Po utworzeniu Uniwersytetu Gdańskiego w 1970 r. został dyrektorem jego Biblioteki Głównej (do 1981 r.). Po 1970 r. wykładał w Instytucie Historii i w Instytucie Filologii Polskiej UG. Od 1973 r. docent w Instytucie Historii UG, *Binerowski Zbigniew*, https://www.gedanopedia.pl/index.php?title=BINEROWSKI_ZBIGNIEW [dostęp: 20.05.2022].

¹²⁹ APG, 10/2375/0, 4185, Pismo KPTO do ZG PTO z dn. 20.3.1969 [błędnie datowane na 20 lub 29.2.1969], l.dz. 15/69.

ds. propagandy przy KW PZPR, aby w związku ze zbliżającym się kreowaniem WSP na Uniwersytet Gdański [...] wystąpić z pewnymi sugestiami na marginesie planowanego lektoratu j. arabskiego oraz przypomnieć o tradycjach pomorskiej orientalistyki z myślą o ewentualnej ich kontynuacji w przypadku rozbudowy gdańskiej humanistyki¹³⁰.

Dnia 20 marca 1970 r. Sejm PRL podjął decyzję o utworzeniu Uniwersytetu Gdańskiego, ale już kilka miesięcy wcześniej, 3 października 1969 r., Stanisław Kociołek poinformował trójmiejskie środowisko naukowe, że władze partyjne wyraziły zgodę na założenie w Gdańsku uniwersytetu. Początkowo pojawił się projekt, by uczelni dać nazwę Uniwersytet Bałtycki, ale z uwagi na to, że skrót UB miał bardzo negatywne skojarzenia, zdecydowano się na nazwę Uniwersytet Gdański¹³¹.

4 października 1971 r. dr W. Pałubicki i M. Konopacki spotkali się z kierownikiem Wydziału Oświaty i Nauki KW PZPR, ob. Jakubiakiem. Wspomniano o planie utworzenia w przyszłości Pracowni Orientalistycznej przy UG. „Ob. Jakubiak podkreślił wagę wspomnianych przedsięwzięć, dodając, że nasze środowisko powinno ściślej powiązać swą działalność z uczelnią [...]. Na trudności napotyka obecnie jedynie sprawa lokalizacji wspomnianej pracowni, ze względu na bardzo trudne warunki lokalowe uczelni. W ciągu najbliższych paru lat – gdy zostanie wzniesiony gmach dla kierunków humanistycznych – sprawa ta będzie pomyślnie rozwiązana. Poruszono również zagadnienie sesji «Orientalizm w literaturze polskiej» podczas spotkania w tym samym dniu z prorektorem UG prof. dr G. Kupryszewskim. Uczelnia udostępniła salę na tę imprezę, która według wstępnych ustaleń ma się odbyć w dniach 16 i 17 kwietnia 1971 roku¹³².

Aktywniejsi pracownicy UG w Kole to:

- Jan Tuczyński (1918–2003), indolog, absolwent UJ w zakresie filologii orientalnej¹³³ i polonista, profesor Uniwersytetu Gdańskiego i Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Słupsku. Od 1962 r. mieszkaniec Wybrzeża, w latach 1962–1970 adiunkt w Wyższej Szkole Pedagogicznej w Gdańsku. W 1969 r. habilitował się na UJ. Od 1970 r. pracował w UG¹³⁴. W 1972 r. został docentem, a w 1987 r. profesorem nadzwyczajnym¹³⁵. Emerytowany w 1989 r., pracował do 1991 r. na pół etatu na UG¹³⁶. Zmarł w 2003 r. w Gdyni¹³⁷. Zajmował się m.in. recepcją Orientu w literaturze polskiej. „Aktywną działalność organizacyjną i odczytową prowadził Tuczyński także

¹³⁰ APG, 10/2375/0, 4185, Pismo KPTO do ZG PTO z dn. 17.4.1969, l.dz. 17/69.

¹³¹ *Historia powstania Uniwersytetu Gdańskiego*, oprac. dr B. Czechowska-Derkacz, https://ug.edu.pl/o_uczelni/rys_historyczny/historia_ug [dostęp: 20.05.2022].

¹³² APG, 10/2375/0, 4185, Pismo KPTO do ZG PTO z dn. 6.10.1970.

¹³³ T. Oracki, *Jan Tuczyński (22 grudnia 1918 – 9 marca 2003)*, „Pamiętnik Literacki” 2004, nr 95/2, s. 264.

¹³⁴ Tamże.

¹³⁵ Tamże, s. 265.

¹³⁶ Tamże.

¹³⁷ Tamże, s. 266.

w Polskim Towarzystwie Orientalistycznym [...]. Początkowo był przewodniczącym Koła (od maja 1970), później wiceprzewodniczącym zarządu oddziału (od maja 1979), a potem członkiem zarządu (od czerwca 1985). Jego liczne prelekcje na temat literatury i kultury Indii [...] wzbudzały zawsze ożywione dyskusje”¹³⁸. Według źródeł archiwalnych w 1970 r. J. Tuczyńskiemu zaproponowano wejście do Zarządu Koła, bo „Odczuwamy bowiem brak osoby o pewnym autorytecie na Wybrzeżu”¹³⁹. J. Tuczyński od razu rozpoczął aktywną działalność: „Wszyscy jesteśmy pełni zapału, a zwłaszcza prezes, doc. Tuczyński, który ostatnio finalizuje sprawę spotkania w Klubie Morskim w Gdyni Zarządu Koła z przedstawicielami KW PZPR oraz rektorem UG. [...] Pragniemy [...] zbliżyć się do Uczelni, z którą wiążemy pewne nadzieje na przyszłość. [...] W związku z odejściem Stanisława Kociołka pewnym modyfikacjom ulegają nasze przedsięwzięcia z myślą o uczelni”¹⁴⁰;

- Władysław Pałubicki (1933–2012), religioznawca, socjolog kultury. Wykładowca m.in. Uniwersytetu Gdańskiego (od 1972 r., w 1989 r. przeszedł z WSM na UG i został zatrudniony w pełnym wymiarze etatowym)¹⁴¹. Od 1984 r. członek Komitetu Nauk Orientalistycznych PAN¹⁴². Profesor od 1995 r.¹⁴³ W 1952 r. zakończył 5 lat nauki w Gimnazjum Księży Werbistów w Górnej Grupie koło Grudziądza, kontynuował edukację w Seminarium Werbistów w Pieniężnie¹⁴⁴. Od 1960 do 1969 r. pracował w seminariach księży werbistów. W latach 1961–1964 studiował na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim¹⁴⁵. Okres 1967–1969 spędził, studiując orientalistykę i biblistykę w Pontificio Istituto Biblico w Rzymie. Później pogłębiał nauki w Jerozolimie (w Pontificium Atheneum Antonianum), Bejrucie i Damaszku. W 1967 r. doktoryzował się na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, w 1983 r. habilitował się w Instytucie Orientalistyki UW. Profesorem został w 1995 r. W 1969 r. opuścił zakon i przez kilka miesięcy pracował w Polskim Towarzystwie Orientalistycznym, w 1970 r. wziął udział w dwunastym zebraniu Koła PTO w Gdańsku¹⁴⁶ i został przyjęty w poczet członków Koła¹⁴⁷. W tym samym roku uczył na lektorat języka tureckiego¹⁴⁸. Aktywnie działał w Kole: wygłosił

¹³⁸ Tamże, s. 269.

¹³⁹ APG, 10/2375/0, 4185, Pismo KPTO do ZG PTO z dn. 22.4.1970, l. dz. 15/70.

¹⁴⁰ APG, 10/2375/0, 4185, Pismo KPTO do ZG PTO z dn. 1.8.1970, l.dz. 25/70.

¹⁴¹ C. Obracht-Prondzyński, *Profesor Władysław Pałubicki (1933–2012) – Kaszëba z Sulęcyna, orientalista, antropolog, religioznawca*, „Acta Cassubiana” 2012, nr 14, s. 468.

¹⁴² Tamże, s. 469.

¹⁴³ Prof. dr hab. Władysław Pałubicki, <https://nauka-polska.pl/#/profile/scientist?id=20346&k=j8c05k> [dostęp: 20.05.2022].

¹⁴⁴ C. Obracht-Prondzyński, *Profesor Władysław Pałubicki...*, s. 467.

¹⁴⁵ Tamże.

¹⁴⁶ APG, 10/2375/0, 4185, Protokół z zebrania KPTO z dn. 29.1.1970.

¹⁴⁷ APG, 10/2375/0, 4185, Protokół z zebrania KPTO z dn. 18.3.1970.

¹⁴⁸ APG, 10/2375/0, 4185, Pismo KPTO do WSW Prezydium MRN w Gdańsku z dn. 24.2.1970, l.dz. 8/70.

3 referaty. Znajdował się wśród założycieli Instytutu Kaszubskiego w 1996 r.¹⁴⁹ Emerytowany w 2003 r., przez kilka lat pracował jeszcze na UG w wymiarze pół etatu¹⁵⁰.

Jako terenowa organizacja PTO w Warszawie Koło obejmowało zasięgiem Wybrzeże Gdańskie (z Elblągiem)¹⁵¹. Koło zaczynało od liczby 24 członków, w 1970 r. miało ich 52, wśród nich było 6 orientalistów: arabistki mgr Izabella Majorkiewicz-Korolkiewicz, absolwentka (1957) arabistyki UJ¹⁵² i mgr Danuta Madeyska¹⁵³, turkolog po UJ, mgr Swietłana Raczkowska¹⁵⁴, sinolog Antoni Wasilewski, indianiści doc. dr Jan Tuczynski i Jerzy Życzyński¹⁵⁵, Antoni Wasilewski – pedagog, nauczyciel języka chińskiego w Gimnazjum im. H. Sienkiewicza w Harbinie¹⁵⁶, wydawca (1936/1937) „Tygodnika Polskiego” w Harbinie¹⁵⁷.

Główny inicjator powstania Koła – Maciej Konopacki – i dziennikarze będący członkami Koła wiele wysiłku włożyli w dobrą prasę; łącznie ukazały się 34 informacje i artykuły o Kole gdańskim (np. w „Wieczorze Wybrzeża”, gdzie pracował redaktor Sławomir Sierecki, członek Koła, a także w „Głosie Wybrzeża” i „Dzienniku Bałtyckim” oraz audycjach lokalnego radia¹⁵⁸). Koło PTO w Gdańsku powstało dzięki obecności i aktywności na Pomorzu polskich przedstawicieli orientalnych mniejszości etnicznych: Tatarów, Karaimów, Ormian i Żydów oraz naukowców-orientalistów zamieszkujących Trójmiasto. Najlepszym dowodem na sukces Koła jest przekształcenie go w Oddział, który działał aż do drugiej połowy lat 80., skład osobowy Koła powoli ewoluował – zwiększała się w nim liczebność przedstawicieli środowisk akademickich, co przyczyniało się coraz bardziej do zmiany jego profilu – stawał się bardziej naukowy.

Działalność Koła zakończyła się w czerwcu 1971 r. – w marcu tego samego roku podjęto kroki legalizacyjne w Wydziale Spraw Wewnętrznych Prezydium Miejskiej

¹⁴⁹ C. Obracht-Prondzyński, *Profesor Władysław Pałubicki...*, s. 467.

¹⁵⁰ Tamże, s. 469.

¹⁵¹ APG, 10/2375/0, 4185, Pismo KPTO do Prezydium MRN w Gdańsku z dn. 12.5.1970, l.dz. 17/70.

¹⁵² APG, 10/2375/0, 4185, Protokół z zebrania KPTO z dn. 5.3.1969.

¹⁵³ Danuta Irena Madeyska, *de domo Bobrowicz (1936–2019)*, prof. dr hab., arabistka, historyk i literaturoznawca, absolwentka arabistyki UW, do 2014 r. pracownik Katedry Arabistyki i Islamiistyki Uniwersytetu Warszawskiego. Od 2008 r. profesor zwyczajny, za: B. Wrona, *Professor Danuta Madeyska*, „Rocznik Orientalistyczny” 2011, t. 64 z. 1, s. 23–26.

¹⁵⁴ APG, 10/2375/0, 4185, Komunikat KPTO z dn. 24.11.1969.

¹⁵⁵ Jerzy Życzyński, indolog, kolega ze studiów Franciszka Tokarza, L. Cyboran, *Życie i twórczość naukowa ks. doc. Franciszka Tokarza*, s. 209–212.

¹⁵⁶ K. Michalewicz, *Wybrane aspekty działalności Polonii harbińskiej w latach 1931–1937 w świetle prasy polonijnej: „Dalekiego Wschodu”, „Listów Harbińskich”, „Tygodnika Polskiego” oraz „Kwartalnika Wschód”*, „Migration Studies – Review of Polish Diaspora” 2020, nr 1(175), s. 168.

¹⁵⁷ K. Yeong-Deog, *Życie kulturalne Polaków w Mandżurii w latach 1897–1947*, „Postscriptum polonistyczne” 2010, nr 2(6), s. 135–136.

¹⁵⁸ APG, 10/2375/0, 4185, Referat na zebranie sprawozdawczo-wyborcze KPTO w Gdańsku z dn. 6.5.1970.

Rady Narodowej w Gdańsku, zmierzające do przekształcenia Koła terenowego PTO w Oddział Towarzystwa¹⁵⁹. 24 kwietnia 1971 r. Zarząd Główny PTO podjął uchwałę (protokół 8/31 z dn. 24 kwietnia 1971 r.) w sprawie podniesienia Koła PTO w Gdańsku do rangi Oddziału. Uchwała została podjęta jednogłośnie¹⁶⁰ i 3 czerwca 1971 r. WSW rezydium MRN w Gdańsku wyraził zgodę na działalność Oddziału Gdańskiego PTO¹⁶¹.

Bibliografia

Źródła

Archiwum Państwowe w Gdańsku, 10/2375/0, Urząd Wojewódzki w Gdańsku, 4185, Nadzór nad stowarzyszeniami, Polskie Towarzystwo Orientalistyczne, Koło w Gdańsku.

Literatura

- Berger Rafał, *Maciej Musa Konopacki i jego korespondencja*, „Nurt SVD” 2017, nr 2.
- Bogusławski Jan, *Jubileusz dziesięciolecia kształcenia na kierunku transport na Politechnice Gdańskiej*, „Pismo PG” 2017, nr 3.
- Cichocki Dariusz, *Aleksander Dubiński (1924–2002) – uczoney, nauczyciel, przewodnik*, „Almanach Karaimski” 2014, nr 3.
- Cyboran Leszek, *Życie i twórczość naukowa ks. doc. Franciszka Tokarza*, „Roczniki Filozoficzne” 1974, nr 22, z. 1.
- Drożdżewicz Leonard, *In Memoriam: Maciej Musa Konopacki (1926–2020) patriarcha polskiego orientu*, „Znad Wilii” 2020, nr 4(84).
- Dziekan Marek, *Polskie Towarzystwo Orientalistyczne 1922–2013 i jego dorobek naukowy i popularyzatorski* [w:] *Towarzystwa Naukowe w Polsce – dziedzictwo, kultura, nauka, trwanie*, t. 1, red. Zbigniew Kruszewski, Warszawa 2013.
- Gawęcka Katarzyna I., *Halina Mickiewiczówna. Ciepło głosu i serca*, Gdańsk 2009.
- Głogowska Helena, *Hassan Konopacki – tatarski dowódca białoruskiego wojska*, „Białoruskie Zeszyty Historyczne” 1994, nr 1.
- Kamień Joanna, Zeidler Kamil, *Edward Kajdański – dyplomata, dziennikarz, pisarz i malarz*, „Gdańskie Studia Azji Wschodniej” 2015, nr 8.
- Kałużyński Stanisław, *Pół wieku PTO*, „Przegląd Orientalistyczny” 1972, nr 3(83).
- Kim Yeong-Deog, *Życie kulturalne Polaków w Mandżurii w latach 1897–1947*, „Postscriptum Polonistyczne” 2010, nr 2(6).

¹⁵⁹ APG, 10/2375/0, 4185, Zaświadczenie WSW Prezydium MRN w Gdańsku z dn. 30.3.1971, l.dz. SW-1901/78/71.

¹⁶⁰ APG, 10/2375/0, 4185, Pismo ZGPTO do KPTO z dn. 20.5.1971.

¹⁶¹ APG, 10/2375/0, 4185, Pismo WSW Prezydium MRN w Gdańsku z dn. 3.6.1971, l.dz. 8-II-900/215/71.

- Kobecki Szymon, *Jukła, uwłum / Śpij, mój synu*, tłum. Zofia Abkowicz, „Awazymyz” 2018, nr 2(59).
- Landowski Zbigniew, *Kiedy na ślub schodzi się pół narodu... Przyczynek do oral history najmniejszej grupy etnicznej w Polsce. Karaimi Trójmiasta. Ze wspomnień*, „Studia Historica Gedanensia” 2017, t. 8.
- Michalewicz Katarzyna, *Wybrane aspekty działalności Polonii harbińskiej w latach 1931–1937 w świetle prasy polonijnej: „Dalekiego Wschodu”, „Listów Harbińskich”, „Tygodnika Polskiego” oraz „Kwartalnika Wschód”, „Migration Studies – Review of Polish Diaspora” 2020, t. 46, nr 1(175).*
- Obracht-Prondzyński Cezary, *Profesor Władysław Pałubicki (1933–2012) – Kaszëba z Sulęczyzna, orientalista, antropolog, religioznawca*, „Acta Cassubiana” 2012, nr 14.
- Oracki Tadeusz, *Jan Tuczyński (22 grudnia 1918 – 19 marca 2003)*, „Pamiętnik Literacki” 2004, t. 95, nr 2.
- Pilecki Adam Owidiusz, *Niestrudzony w podtrzymywaniu karaimskich tradycji*, „Awazymyz” 2017, nr 28(56).
- Profesorowie w korespondencji z Maciejem Konopackim*, oprac. Rafał Berger, „Litteraria Copernicana” 2016, nr 2(18).
- Radziszewska Iwona, *Maciej Musa Konopacki (ur. 1926) – nasz Tatar*, „Litteraria Copernicana” 2016, nr 2(18).
- Reychman Jan, *Orientalistyka polska w okresie 10-lecia Polski Ludowej*, „Przegląd Orientalistyczny” 1954, nr 2.
- Romek Zbigniew, *Olgierd Górka: historyk w służbie myśli propaństwowej (1908–1955)*, Warszawa 1997.
- Safarewicz Jan, *Eugeniusz Słuszkiewicz 6 XI 1901 – 28 VIII 1981*, „Język Polski” 1982, nr 4/5.
- Sakowicz Eugeniusz, *Badania nad hinduizmem w Polsce*, „Nurt SVD” 2019, nr 1.
- Skrypt do nauki języka tureckiego*, cz. 1, oprac. Tadeusz Majda, Münevver Borzęcka, Warszawa 1965.
- Sulimowicz Anna, *Ród Łobanosów – zagłębiając się w przeszłość*, „Awazymyz” 2017, nr 28(56).
- Wrona Barbara, *Professor Danuta Madeyska*, „Rocznik Orientalistyczny” 2011, t. 64, z. 1.
- Zajączkowska-Łopatto Maria Emilia, *A. Zajączkowski – orientalista przede wszystkim*, „Almanach Karaimski” 2014, nr 3.
- Żuk Mahmud Taha, *Wassan Girej-Dżabagi, Dżennet Dżabagi-Skibniewska w służbie islamu i narodu*, Warszawa 2005.

Źródła internetowe

- Bibliografia o PTO, <http://pto.orient.uw.edu.pl/2015/05/14/bibliografia-o-pto/> [dostęp: 13.07.2022].
- Buliński Robert, *Rodzina Dżabagi – tułaczy los emigrantów kaukaskich*, <https://jpilsudski.org/artykuly-publicystyka-felietony/felietony/item/2441-rodzina-dzabagi-tulaczy-los-emigrantow-kaukaskich> [dostęp: 20.05.2022].

- Byrski Maria Krzysztof, <https://www.civitas.edu.pl/pl/uczelnia/nasi-wykladowcy/byrski-maria-krzysztof> [dostęp: 20.05.2022].
- Chazbijewicz Selim, *Tatarzy w Gdańsku, Muzułmańska Gmina Wyznaniowa w Gdańsku*, <https://meczettwgdańsku.com/tatarzy-w-gdańsku/> [dostęp: 4.06.2022].
- Encyklopedia Teatru Polskiego, <https://www.encyklopediateatru.pl> [dostęp: 20.05.2022].
- Gedanopedia, <https://www.gedanopedia.pl> [dostęp: 20.05.2022].
- Historia powstania Uniwersytetu Gdańskiego*, oprac. dr Beata Czechowska-Derkacz, https://ug.edu.pl/o_uczelnia/rys_historyczny/historia_ug [dostęp: 20.05.2022].
- Kobecki Szymon, *Karaimi Polscy*, <https://www.karaimi.org/pl/ludzie/kobecki-szymon> [dostęp: 20.05.2022].
- Kolekcje i dary*, <https://biblioteka.uksw.edu.pl/pl/node/31> [dostęp: 20.05.2022].
- Kulmatycki Lesław, *Wspomnienie o Tadeuszu Pasku*, https://www.joga-joga.pl/pl179/teksty1276/wspomnienie_o_tadeuszu_pasku_leslaw_kulmatycki [dostęp: 20.05.2022].
- Muzeum Ziemi Sokólskiej, <https://www.facebook.com/MuzeumZiemiSokolskiej/> [dostęp: 20.05.2022]
- Nauka Polska (OPI-PIB), <https://nauka-polska.pl> [dostęp: 20.05.2022].
- Piotr Perkowski, <https://culture.pl/pl/tworca/piotr-perkowski> [dostęp: 20.05.2022].
- Polskie Towarzystwo Orientalistyczne, <http://pto.orient.uw.edu.pl/> [dostęp: 20.05.2022].
- Sadurska Maria, *Dyrektor, który kochał książki*, <https://www.gdańskstrefa.com/dyrektor-ktory-kochal-ksiazki/> [dostęp: 17.05.2018].
- Wirtualne Muzeum Konstancina, <http://www.muzeumkonstancina.pl/> [dostęp: 20.05.2022].
- Zmarł Profesor Edward Szymański. Kondolencje Rodzinie składają przyjaciele i znajomi Profesora z Instytutu Socjologii*, <https://soc.uwb.edu.pl/pl/51-aktualnosci/638-zmarl-profesor-edward-szymanski-kondolencje-rodzinie-skladaja-przyjaciele-i-znajomi-profesora-z-instytutu-socjologii> [dostęp: 20.05.2022].

Streszczenie

Niniejsza publikacja poświęcona jest historii powstania i działalności Koła PTO w Gdańsku, jego rozwojowi i pionierom, którzy doprowadzili je do przekształcenia się w Oddział PTO. Powstanie Koła związane było z obecnością i aktywnością na Pomorzu przedstawicieli orientalnych mniejszości etnicznych: Tatarów, Karaimów itd. oraz członków PTO – naukowców-orientalistów zamieszkujących w Trójmieście. Powstanie Koła i jego pierwsze lata działalności przebiegały w okresie grynderskim rodzącego się podówczas Uniwersytetu Gdańskiego i jego kadry. Uczelnia i lokalna placówka PTO (przekształcona rychło z Koła w Oddział) stały się silnymi ośrodkami orientalistycznymi na Pomorzu Gdańskim.

Słowa kluczowe: Gdańsk, orientalistyka, Polskie Towarzystwo Orientalistyczne

Summary

*Orientalists from the Tri-City: The Gdańsk Section
of the Polish Oriental Society (1967–1971)*

This article is devoted to the history of the Polish Oriental Society (PTO) Section in Gdańsk – its establishment, development and the pioneers who led it to transform into a PTO Division. The establishment of the Section was related to the presence and activity in Pomerania of representatives of oriental ethnic minorities: Tatars, Karaims, etc., and members of PTO – oriental scientists living in the Tri-City. The first years of its activity coincided with the formation of Gdańsk University. The new university and the PTO Section (soon transformed into a Division), became centres of oriental studies in Pomerania.

Keywords: Gdańsk, oriental studies, Polish Oriental Society